

Kapellerpoort 1
6041 HZ Roermond
T (0475) 386 410
E info@nmflimburg.nl
I www.nmflimburg.nl

Triodos bank
IBAN NL 88 TRIO 0212336207
BIC TRIONL2U
KvK 41076356
BTW 0030.42.753.B01



Provinciale Staten van Limburg
T.a.v. de Statencommissie Ruimte, Landbouw en Natuur
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Roermond: 18 mei 2022

Betreft: Mestverwerking i.r.t. mestoverschot

Van: T. Hermanussen

Kenmerk: 22.23 / 21.69/ AB /

Bijlage(n): 1. Position paper: Tijd voor een bodemverbeterend mestbeleid

Geacht Statenleden,

De Natuur en Milieufederatie Limburg maakt zich grote zorgen over de uitbreiding van de mestverwerkingscapaciteit in Limburg. Tegenover een jaarlijkse mestproductie van 3,7 miljoen kg in 2021 staat nu al een overcapaciteit van mestverwerking. Nieuwe grote maatschappelijke opgaven moeten in de komende jaren gerealiseerd worden zoals de energietransitie, biodiversiteitsherstel, landbouwtransitie, woningbouwopgave en klimaatadaptatie. Stuk voor stuk transities die veel fysieke ruimte vragen. Ruimte die er in Limburg niet of nauwelijks is. Ook grondstoffen kunnen (voorlopig nog) slechts éénmalig ingezet worden. Dit betekent dat ontwikkelruimte voor mestverwerking (of het nu gaat om ruimtegebruik, financiële middelen of grondstoffen) niet ingezet kan worden om tegemoet te komen aan de maatschappelijke opgaven waarvoor wij ons gesteld zien. Ook in het licht van de huidige beperkte stikstof ontwikkelruimte zou grootschalige mestverwerking geen prioriteit mogen krijgen. Met deze brief wil de NMF Limburg een bijdrage leveren aan de nog te ontwikkelen mestvisie van de provincie Limburg in 2022.

Teveel mest betekent afval

Mestverwaarding wordt al decennia door de veehouderij bestempeld als de heilige graal, maar telkens blijft dit wensdenken. Het is een fabel dat mestverwerking tot doel heeft om hernieuwbare energie¹ of beter toepasbare mest te creëren voor gewassen. Dit is allemaal bijzaak. Het belangrijkste doel is het mestoverschot wegwerken. Mest is en blijft dus een afvalstof. Het maatschappelijke probleem, dat gecreëerd wordt door de Nederlandse veehouderij, wordt met mega subsidies in stand gehouden².

Verdere uitbreiding is onnodig

Verschillende bronnen geven aan dat verdere uitbreiding van de mestverwerkingscapaciteit onnodig is³. Binnen afzienbare tijd zal het mestoverschot opgelost worden door krimp van het aantal veehouderij

¹ Voor mono- en co-vergisting

² www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/hoogwaardige-mestverwerking-hmv

³ https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210129_95742276;

<https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/728/ncm-mestverwerkingscapaciteit-is-voldoende-maar-verwerking-moet-hoogwaardiger>

dieren en meer aandacht voor precisiebemesting. Sinds 2015 is de mestproductie in Limburg al met vijfhonderdduizend kg afgelopen (-13%)⁴. Ook is Brussel nu uit op het verkleinen van de Nederlandse veestapel ten gunste van de waterkwaliteit (en bredere verbetering van de milieudruk) door neerwaartse bijstelling van de mestproductieplatforms. Uitbreiding van de verwerkingscapaciteit staat hier haaks op.

Kwaliteit boven kwantiteit

Zowel het afschaffen van de derogatie als de oorlog in Oekraïne wordt gebruikt als excuus om de mestverwerkingscapaciteit uit te breiden; Het eerste om het overschot überhaupt nog weg te krijgen, het tweede om zo kunstmest te vervangen door dierlijke mest. Al een halve eeuw kampt Nederland met een mestoverschot en andere milieuproblemen als gevolg van teveel vee. En bijna net zo lang is zij, tevergeefs, op zoek naar de heilige graal om dit op te lossen. De Europese Commissie stelt niet voor niets dat de ontwikkeling van de waterkwaliteit en ook de bredere milieusituatie niet in het voordeel van Nederland spreekt. Daarom is Brussel nu uit op het verkleinen van de Nederlandse veestapel.

Er is een mismatch in wat de Limburgse bodem nodig heeft en wat we aan mest produceren. Snelwerkende mest uit mestverwaarding heeft op de korte termijn weliswaar een positief effect op de landbouwproductie, maar draagt sterk negatief bij aan de bodemkwaliteit en ecosysteemdiensten. Mestverwerking laat bovendien de mest en daarmee het overschot aan nutriënten (dat in het veevoer binnenkomt) niet verdwijnen. Zelfs mest vergisten levert niet veel biogas op. Het zijn vooral de bijproducten (voedselresten) die nog iets opwekken en deze kunnen veel hoogwaardiger ingezet worden in de vorm van compost of bokashi.

Bronaanpak is nodig

Een bronaanpak door betere kwaliteit voer, grondgebonden minder dieren houden en bijvoorbeeld slimmer bemesten is kostenefficiënter want draagt vaak gelijktijdig bij aan meerdere maatschappelijke doelen⁵. Gelet op het voorgaande verzoeken wij u dan ook dringend om een pas op de plaats te maken inzake het verlenen van nieuwe vergunningen voor mestfabrieken.

Een inventarisatie van onderstaande zaken zal bijdragen aan een afgewogen besluitvorming over de nut en noodzaak van verdere uitbreiding van mestverwerking:

- Onderzoek naar de benodigde kwaliteit en kwantiteit van verschillende soorten meststoffen vanuit het perspectief van bodem(soort): functie volgt bodem;
- Scenario analyse waarin huidige trends en maatregelen op het mestaanbod inzichtelijk gemaakt worden (krimp veestapel, afzet buitenland);
- Overzicht van de actueel vergunde en gerealiseerde mestverwerking in relatie tot bovenstaande benodigde kwaliteit en soorten meststoffen en de toekomstige benodigde verwerkingscapaciteit uit de scenario analyse.

Wij verzoeken u met bovenstaande opmerkingen rekening te houden bij het opstellen van een nieuwe mestvisie voor Limburg. Voor achtergrond informatie verwijzen wij u naar de bijgesloten position paper in de bijlage 'Tijd voor een bodemverbeterend mestbeleid'.

Hoogachtend,

⁴ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83983NED/table>

⁵ <https://edepot.wur.nl/474490>



Ton Hermanussen

Directeur Stichting Natuur en Milieufederatie Limburg

Bijlage 1 Position paper

Tijd voor een bodemverbeterend mestbeleid

Nut en noodzaak van mestverwerking

Het is een fabel dat mestverwerking tot doel heeft om hernieuwbare energie⁶ of beter toepasbaar mest te creëren voor gewassen. Dit is allemaal bijzaak. Het belangrijkste doel is het mestoverschot wegwerken. Mest is en blijft dus een afvalstof en het maatschappelijke probleem dat gecreëerd wordt door de Nederlandse veehouderij wordt met mega subsidies in stand gehouden⁷.

- Ondanks een aangenomen motie om mestvergisting uit te sluiten van de SDE++ acht het kabinet het momenteel niet wenselijk om mestvergisting volledig uit te sluiten. Zo stelt het ministerie van EZK dat biogas uit mest kan bijdragen aan het verminderen van CO₂, methaan en stikstof⁸.
- Alléén, **mest zelf levert niet veel biogas op**, dat komt vooral uit de bijproducten die er doorheen gaan: over-de-datum voedsel en andere resten uit de voedingsindustrie – en met enige regelmaat ook uit illegale afvalstromen die een gevaar kunnen vormen voor de gezondheid⁹.
- Deze voedsel bijproducten kunnen veel hoogwaardiger ingezet worden in de vorm compost of bokashi. Een betere **balans in plantenvoedende en bodemopbouwende mestsoorten** is namelijk een voorwaarde om op termijn een evenwicht te vinden tussen zowel de landbouwkundige opbrengsten **alsook het handhaven van een vitale bodem**. Een balans kan worden bereikt met vaste mest maar ook met combinaties van bodemopbouwende inputs zoals compost of vaste mest.
- Onderzoek laat zien dat vaste rundermest, bokashi, vaste fractie runderdrijfmest, groencompost en GFT-compost over de gehele linie de **meest gunstige effecten hebben op bodemkwaliteit en eco-systeemdiensten**, met een neutraal effect op de productie¹⁰. Drijfmest, digestaat en mineralenconcentraten hebben op de korte termijn een positief effect op de productie, maar **dragen sterk negatief bij aan de bodemkwaliteit en ecosysteemdiensten**. Deze laatste paar zijn juist het product van vergisting en andere vormen van mestverwaarding.

Relevante ontwikkelingen: Krimp veestapel, van 'bodem volgt functie' naar 'functie volgt bodem' en oorlog Oekraïne

- Door opkoop en beëindiging van veehouderijbedrijven zal de omvang van de veestapel en daarmee ook de **productie van dierlijke mest afnemen** met minimaal tussen de 20% en

⁶ Voor mono- en co-vergisting

⁷ <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/hoogwaardige-mestverwerking-hmv>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2022/03/18/openstelling-sde-2022/openstelling-sde-2022.pdf>

⁹ <https://www.ftm.nl/artikelen/bruine-stroom-is-niet-groen?share=4g2k%2BB1OcwZ8JqSw5DckQSpfhiQ4w6rCtVhbmK5BkNfN3UE8QwrDD2LZYTAzJA%3D%3D>

¹⁰ <https://www.louisbolk.institute/downloads/3389.pdf>

30% tot 2030¹¹, een nog hoger reductiepercentage wordt verwacht in gebieden met de grootste veedichtheid: Noord-Brabant, het noorden van Limburg en Gelderse Vallei.

- Verder zal de melkveehouderij binnen 10 jaar volledig grondgebonden zijn. Daarbij hoort ook een aanzienlijk areaal (deels permanent) grasland. Dit zal resulteren in extensivering van de bedrijven en bijbehorende **afname van de te plaatsen mest** en daarmee naar verwachting een positief effect op de waterkwaliteit in de betreffende gebieden tot gevolg hebben.
- De oorlog in Oekraïne – en daarmee gepaard gaande stijging van kunstmestprijzen - mag **geen excuus zijn om mestverwerking/-verwaarding uit te breiden**. Op dit moment is de balans in de landbouw al teveel uitgeslagen naar het gebruik van snelwerkende (kunst)mest zoals drijfmest, dunne fractie of concentraat om de productie te verhogen ten koste van de bodemkwaliteit en koolstofvastlegging, biodiversiteit, emissies naar lucht, water en bodem. Mestverwerking laat de mest en daarmee het overschot aan nutriënten (dat in het veevoer binnenkomt) niet verdwijnen.
- Een bronaanpak door betere kwaliteit voer, grondgebonden minder dieren te houden en bijvoorbeeld slimmer te bemesten is kostenefficiënter en draagt vaak bij aan meerdere maatschappelijke doelen¹². Mestverwerking is geen bronmaatregel maar een beheersmaatregel achteraf en is daarmee niet doel- of kostenefficiënt.
- Mestverwaarding wordt al decennia door de veehouderij bestempeld als de heilige graal, maar telkens blijft dit wensdenken¹³. Er is een **mismatch in de kwaliteit van het gevraagde mest en wat nodig is voor een vitale bodem**. In Noord-Brabant, Gelderland en Limburg is verreweg het grootste deel mestproductie dunne drijfmest. Maar een heel klein deel (<5%) is vaste mest (in de stal). Voor de zandgronden van noord Limburg, Gelderland en Noord-Brabant geldt dat runderdrijfmest en vaste mest meer geschikt zijn voor de bodem dan dunne mest of digestaat. Deze heeft een (te) beperkte bijdrage aan de bodem organische stof voorraad (Risberg et al., 2017).
- Sowieso wordt de **vitaliteit van de bodem steeds meer bepalend voor welke functies** (landbouwgewassen) erop kunnen plaatsvinden. Uitgangspunt is dat de mestkwaliteit past bij de grondsoort. De extra maatregelen onder de 7^e nitraatrichtlijn laten dit duidelijk zien. Bedrijven die extensiveren, omschakelen naar een andere productiewijze, of die verplaatst of uitgekocht worden krijgen ondersteuning. Meer specifieke maatregelen zijn het verbieden van de teelt van uitspoelingsgevoelige gewassen op vrijvallende uitspoelingsgevoelige gronden en bufferzones in beekdalen in de zuidelijke en oostelijke zandgebieden.

Huidige mest(verwerking) markt

- Het Mestinvesteringsfonds (MIF), dat tot doel heeft om de veehouderij te helpen bij het realiseren van de verplichte mestverwerking, stelt in september 2021 nog dat er bij de huidige beleidskaders **voldoende capaciteit** is. Hiermee is er voor de oorspronkelijke doelstelling (het voldoen aan de huidige wettelijke verplichting) onvoldoende reden om nog nieuwe projecten aan te nemen.
- Uit een landelijke rapportage van het Nederlands Centrum Mestverwaarding (NCM) blijkt dat Nederland over de gehele periode 2016-2020 werd meer mest verwerkt en geëxporteerd dan op basis van het overschot in de Nederlandse landbouw minimaal nodig was. Dit houdt in dat berekende fosfaatgebruiksruimte voor dierlijke mest in Nederland niet volledig werd

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/25/addendum-op-het-7e-actieprogramma-nitraatrichtlijn> "In het kader van de Nationale Programma Landelijk Gebied (...) door inname van de productierechten (fosfaat-, varkens- en pluimveerechten) (...) en te verdelen over runderen, varkens en pluimvee in de periode tot 2030" (Planbureau voor de Leefomgeving, Quickscan van twee beleidspakketten voor de structurele aanpak stikstof. Bijlage bij Kamerstuk 35 334, nr. 170.)

¹² <https://edepot.wur.nl/474490>

¹³ <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Invloed-van-kunstmeststatus-op-afzet-mineralenconcentraat-gering.htm>

benut¹⁴. Een verdere uitbreiding van de capaciteit lijkt daarmee niet nodig. Ook Pigbusiness onderschrijft dit specifiek voor Limburg en Noord-Brabant. In 2021 zien zij al een evenwicht in de markt, waarbij ze voor het komende jaar, door de gevolgen van de saneringsregeling, een lager mestaanbod verwachten¹⁵.

- Bestaande grootschalige mestbewerkers hebben moeite om voldoende mest te bemachtigen om rendabel te kunnen “produceren”. Daarbij aansluitend roept de POV, de Producenten Organisatie Varkenshouderij, haar leden op om toch mest te leveren aan mestfabrieken (2). De afgenomen druk op de mestmarkt en de geringe opbrengstprijzen leiden ertoe dat mestverwerkers niet allemaal op volle capaciteit draaien. De oproep om nu toch mest te leveren, ook al kost dat de varkenshouder nu meer geld, is ingegeven door de angst dat de mestverwerking anders in gevaar komt. (3). Ook in het blad van (Z)LTO staat dat de mestverwerkers onrendabel zijn met de huidige prijzen die boeren moeten betalen om hun mest kwijt te raken (4). De vrees is dat er mestfabrieken failliet zullen gaan (5).

¹⁴

¹⁵ <https://www.pigbusiness.nl/artikel/402628-vraag-en-aanbod-varkensmest-in-evenwicht-prijs-schommelt-tussen-16-en-22-euro/>